

УДК: 32(497.11):316.32
(100)''20''

Примљено:17.11.2009.

Прихваћено:

25.02.2010.

Оригинални научни рад

НАЦИОНАЛНИ ИНТЕРЕС

NATIONAL INTEREST

Година V, vol. 7

Број 1/2010.

стр. 205-239

Љубомир Кљакић*

КРИЗА

Историјска демисија светског система и српска криза. Милитаризација светских полова и светски корпоративни поредак. Преиспитивање.

Резиме

У раду се разматрају структурална својства светске транзиционе кризе која је карактеристична за период текуће историјске демисије светског (капиталистичког) система. Својстава кризе у неком локалном случају, овде у случају српског друштва и државе, као и у случају светског друштва уопште, испитују се и осветљавају компаративно. Анализа је показала да су структурална својства кризе идентична у оба случаја – приватизација друштвеног богатства без преседана у досадашњој историји, глобализација беде, милитаризација, корпоративни поредак, његова империја и империјализам... У закључку, аутор се залаже за критичко преиспитивање идеолошких, институционалних и структуралних матрица на којима се заснива поредак светске кризе.

Кључне речи: криза, историјска демисија светског система, четири секвенце југословенске и српске кризе, рат, политика рата, “хуманитарне војне интервенције”, “коалиција вољних”, колапс

* Политиколог, публициста, Београд

системских идеологија, “повратак у феудализам”, корпоративни поредак, глобализација сиромаштва, Југославија, Србија, САД, ЕУ, савез моћи, корпоративни поредак, нови империјализам, милитаризација светских послова.

1.

1.1. Као што је познато, појам *криза* има широко, али не и сасвим прецизно значење. Свака гранична ситуација, свако “стање” нестабилности, ризика и опасности за неки, било који, биолошки, социјални или историјски систем, сваки сукоб или напетост од виталног значаја за појединца, групу, заједницу или човечанство уопште, конвенционално се означава као “стање” кризе. Криза је, дакле, “стање” системске узбуне које безпоговорно захтева *одговор* система, односно доношење одлуке о активностима које треба да спрече негативни исход тока догађаја и да његове векторе преусмере у пожељном правцу. Зато је свака *криза* истовремено “трнутак” искушења, “трнутак” промене и “трнутак” који ослобађа моћ имгинације. Криза је гранична ситуација и раскрсница, тачка преокрета и време одлуке.

1.2. У савременим језицима, појам *криза* развијен је из старогрчког медицинског појма *krizis, κρίσις* – избор, одлука, суд, просуђивање, способност да се донесе суд, правда, нарочито божанска правда. Реч је о деривату старогрчког *kri-nien, κρίνω* – раздвојити, разликовати, стање у коме настаје мишљење. Ово *krinien, κρίνω*, има свој корен у протоиндоевропском **krei-*.

1.3. Постепени трансфер овога *krizis, κρίσις, криза*, из подручја медицине у подручје хуманистичких дисциплина може се пратити од 17. века. Као појам који адекватно именује турбулентне социјалне прилике, а нарочито оне ситуације када су људи принуђени на избор између једне од две или више радикално супротстављених могућности, појам *krizis, κρίσις, криза*, први пут је употребљен на самом почетку *светске револуције* у другој половини 18. века. “*Ово су времена која искушавају људску душу*”, прва је реченица првог од 13 борбених морално-политичких есеја који су под заједничким насловом *The Crisis, Криза*, објављивани у Пенсилванији током револуције и рата за независност 13 америчких колони-

ја, између децембра 1776. и децембра 1783. Аутор ове збирке есеја која је данас позната под насловом *The American Crisis*, *Америчка криза*, био је Томас Пејн.

1.4. Циклус економских поремећаја на евро-америчком тржишту 1815, 1825, 1836 и 1847, утицао је после Пејна на то да се значење појма *krizis*, *κρίσις*, *криза*, прошири прво на економију – економска криза, криза економије, криза пословне конјунктуре – а затим и на целину друштва – друштвена криза, политичка криза, криза морала, криза вредности... Са овим новим значењем појам *krizis*, *κρίσις*, *криза*, користили су Џ. Б. Сеј, Ж. Ш. Л. де Сисмонди, Т. Малтус, Џ. С. Мил, К. Жиглер. Нико од ови аутора, међутим, није развио и целовиту теорију кризе.

1.5. Основне обресе прве теорије кризе и то теорије кризе капитализма као историјског начина производње, поставио је Карл Маркс (*Манифест комунистичке партије*, 1, 1848; *Капитал* I, 3, 1867; *Капитал* III, 3, 1894). Због важења закона тенденцијског пада профитне стопе, за Маркса је криза иманентна самом капитализму, она је његово унутрашње системско својство, константно присутна унутрашња могућност и “стање” које се ритмички манифестује у простору догађајне историје. Криза је, дакле, закономерна. Јавља се у облику цикличног раста и опадања понуде и тражње, или као периодична криза пословања, али се такође јавља и кумулативно, са пуним капацитетом, у оним ретким случајевима радикалног структуралног преокрета. Маркс је идентификовао три облика кризе. То су:

- *конјунктурална криза*;
- *периодична криза пословања* или *циклична криза*;
- *историјска криза* или *криза историјске демисије светског система*.

Због својих различитих потенцијала и различитих димензија које заузимају на временској скали, ова три облика кризе налазе у односу међусобне интеракције као три блиско “паковане” сфере. Приближно у исто време када и Маркс, неки други аутори такође су у својим радовима користили појам *krizis*, *κρίσις*, *криза* (Метерник, Де Токвил, Кјеркегор, Ниче, Адамс, Бурхард). Овде је од посебне важности рад Јакоба Бурхарда, који је у серији предавања одржаних 1868. на универзитету у Базелу, исто тако заступао концепт *историјске*

кризе као кризе културе. Ипак, управо је Марксова интерпретација кризе пресудно утицала на чињеницу што данас располажемо са готово непрегледном библиотеком радова о том феномену.

1.6. За данашње расправе о кризи од нарочитог значаја јесте *теорија историјске кризе* коју су, током друге половине 20. века, развили Фернан Бродел и Имануел Волерстин. Из перспективе својих посебних истраживачких стратегија, Бродел из перспективе *историје као интегралне науке о друштву*, Волерстин из перспективе *теорије светског система*, ова двојица су развили *теорију историјске кризе* ослоњени на традицију Викоове и Мишлеове *нове науке*, на критичку социјалну теорију коју је утемељио Маркс, на теорију дугих таласа Николаја Кондратјева из двадесетих година, теорију комплексних система Иље Пригожина, као и на главне резултате велике епистемолошке револуције из шездесетих и седамдесетих година 20. века.

2.

2.1. Уколико нашу савремену историју размотримо са становишта ових истраживачких стратегија (Бродел, Волерстин) и теорије историјске кризе која је унутар њих развијена, видећемо да се Србија, уосталом као и друге тзв. "независне" државе сукцесивно проглашаване на развалинама друге Југославије између 1991. и 2008, налази у "стању" *историјске кризе* већ 35 година. *Примарни* разлог за ову појаву јесте чињеница што се у "стању" *историјске кризе* већ 35 година налази читав свет. Реч је о дубокој, структуралној, транзиционој кризи. Она је облик у коме се одвија актуелна *историјска демисија светског система*. Како сада ствари стоје, основана је претпоставка да ће историјска демисија светског система бити окончана око 2050. године.

2.2. На пени таласа *догађајне историје* и унутар *локалног хоризонта*, ова светска криза у Србији се манифестује и одвија као локална, специфично српска криза, као деценијама дуг ланац наизглед неповезаних група догађаја конзервирања, рефеудализације, декаденције и урушавања система социјализма и федерализма, рата, "креативне деструкције" и "флексибилне рециклаже", евроатлантских "реформи" и дискретног успостављања корпоративног поретка. Простор-

новременски континуум са његовим ритмичким претапањем различитих историјских секвенци и њихових различитих ритмова историјског времена све ове групе догађаја организује у комплексну и јединствену, разуме се, “вишеспратну” структуру историјске кризе.

2.3. Посматрано из амбијента наше локалне догађајне историје, посебне секвенце овог склопа догађаја изгледају овако:

а) *Конзервирање, фрагментација, рефеудализација и декаденција југословенског социјализма и југословенске федерације, од 1968–1974. до 1980.* После 35 година (1945–1980), један историјски период друштвеног напретка и релативне стабилности дефинитивно је завршен смрћу Ј. Б. Тита у мају 1980. У овом периоду акумулирани су сви фактори неопходни за убрзање и даљу радикализацију кризе. Остало је да се они покрену пуном снагом.

б) *Унутрашња и међународна борба за политичко наслеђе Ј. Б. Тита, од маја 1981. до 1990.* Необично креативна деценија, која је истовремено и деценија урушавања, труљења и распадања југословенског социјализма и југословенске федерације. Ланац догађаја који ће пуном снагом покренути све акумулиране факторе неопходне за убрзање и радикализацију кризе, а затим довести до потпуног распада дотадашњег поретка, покренут је крајем марта 1981. Тада је на масовним, добро организованим, антисистемским (што значи антијугословенским и антисрпским) демонстрацијама Албанаца у Приштини и широм Косова и Метохије, истакнут захтев да ова аутономна покрајине постане “република Косово”.

в) *Светски рат као десетогодишњи, споља инспирисани и споља контролисани унутрашњи рата за југословенско наслеђе, “независне” државе и реконфигурацију моћи на том простору, од 1991. до 2000–2001.* Занимљиво је, никако и неочекивано, што је већ у октобру 1991, на самом почетку овог скупа догађаја, традиционално веома добро обавештени Ватикан објавио да ће се криза и рат на југословенском простору завршити, а простор почети да се стабилизује тек онда када Србија буде “враћена” у тзв. предкумановске границе, односно у оне границе које су велике силе признале као границе Србије на Берлинском конгресу 1878. Доцнији догађаји одвијали су се у складу са овом ватиканском најавом.

За десет година “путовања” према Србији из 1878, остварени су сви стратешки циљеви рата: радикална ревизија последња два века историје, нарочито ревизија резултата Другог светског рата, друго разбијање и субјугација Југославије у 20. веку, “дефинитивно” брисање имена ове државе са географске и политичке карте света, разбијање југословенског и српског етничког, културног, политичког и економског простора, “рециклирање” тог простора и његово преобликовање у равну и празну плочу спремну да буде испуњена новим садржајем, враћање Србије у 1878, “изградња нових нација–држава” и нова конфигурација моћи на овом “рециклираном” подручју. За остварење ових циљева светског рата коришћена су сва расположивих средства, укључујући и прву борбену употребу НАТО савеза у његовој дотадашњој историји, као и употребу нуклеарног оружја (муниција са ниско обогаћеним уранијумом) против цивилног становништва и војске Републике Српске 1995. Била је то прва употреба тог оружја у Европи. Тако се сам рат трансформисао у први европски “нуклеарни рат ниског интензитета”. Врхунац десетогодишњег светског рата за југословенско наслеђе јесте још један “нуклеарни рат ниског интензитета” који су као “хуманитарну интервенцију” и “праведни рат” САД и НАТО водили 1999. против цивилног становништва и војске СР Југославије, односно Србије, са циљем да сломе њене моралне, одбрамбене, економске, инфраструктурне, развојне и све друге потенцијале, да разбију њену територијалну целовитост и да над Косовом и Метохијом успоставе своју власт.

г) *Споља контролисани и управљани процес преобликовања Србије као државе и српског народа уопште у “подобан” корпоративни ентитета прихватљив за “међународну заједницу” од 2000–2001. до око 2020.* Циљеви су “изградња” Србије и српског народа у “подобан” и “прихватљив” ентитет употребом богатог каталога “меких” метода притиска (“двоструки стандарди”, “штап и шаргарепа”, друго), наставак ревизије историје, “дефинитивно” враћање Србије у 1878. годину и њено следствено “проглашење” за “прихватљиву” либерално корпоративну државу - регион веома ограниченог суверенитета на прагу Европске Уније. Под садашњим међународним и локалним претпоставкама, ови циљеви можда могу бити остварени око 2020. године.

3.

3.1. Догађај који са нарочито високим степеном уверљивости говори у прилог размера и стварног карактера наше локалне кризе и њене периодизације, одиграо се 17. фебруара 2008. Као што је познато, управо тога дана, уз оперативно садејство лојалних албанских институција привремене локалне самоуправе у Приштини, САД су, са својим најважнијим савезницима, прогласиле да је нелегална и насилна сецесија Косова и Метохије, јужне српске покрајине, заправо легитиман и легалан чин. У складу са том полазном премисом, дана 17. фебруара 2008, уз подршку својих главних савезника, САД су прогласиле ову територију за “независну републику Косово”. Снагом очигледног примера, тај акт агресије против територијалне целовитости и виталних интереса Републике Србије, показује да су циљеви десетогодишњег светског рата за југословенско наслеђе о којима је свет обавештен у новембру 1991, готово у целини остварени.

3.2. Наравно, до крајњег циља, а то је корпоративна Србија у границама из 1878, потребно је да се у догледној будућности уради још по нешто на даљој унутрашњој и међународној разградњи те земље. То је основни разлог што је догађај од 17. фебруара 2008. на тако кристално јасан начин ставио до знања свим заинтересованим странама да је данас Србија међу оним чланицама Уједињених нација за које међународно право практично не важи будући да се примењује ограничено и само условно, као и да је ограничено важење међународног права у случају Србије подређено сили и арбитрарно исказаној вољи САД и њених савезника из ЕУ.

3.3. Сламања Србије 17. фебруара 2008, показује да стварни ток наше кризе у највећој могућој мери задовољава краткорочне и стратешке интересе САД. Циљ јесте да се од Србије, и то “заувек”, што значи за неколико наредних деценија, одузме Косово и Метохија – оних 15% укупне територије Србије који је симболички и историјски темељ саме државе, али и темељ на коме се заснива српски национални, морални и културни идентитет уопште. Међутим, Косово и Метохија није само то. Наиме, јужна српска покрајина исто тако је и подручје са значајним природним ресурсима – руде, минерали, вода, специфична биосфера – и привредним

капацитетима – нарочито производња електричне енергије. Привредни и развојни потенцијал ових ресурса процењен је у тренутку проглашења сецесионистичке “републике Косово” на око 500 милијарди америчких долара.

3.4. Ипак, то је само део онога што представља стварни кумулативни материјални и финансијски еквивалент догађаја од 17. фебруара 2008. Наиме, имамо ли у виду да се непосредна и посредна штета нанета Србији, током рата који су 1999. против ње водиле САД и НАТО, процењује на више од 100 милијарди америчких долара, имамо ли у виду непосредну и посредну штету нанету Србији током двадесетогодишње “тврде” и “меке” међународне блокаде и изолације коју можемо проценити на око 500 милијарди америчких долара (у просеку 25 милијарди долара годишње), онда следи да стварни кумулативни материјални и финансијски еквивалент за непосредну и посредну штету нанету Србији у вези догађаја од 17. фебруара 2008, износи апроксимативно 1.100 милијарди америчких долара. Приближно толико платиле су до сада САД за ратове које воде у Авганистану од 2001. и Ираку од 2003. Наиме, половином децембра 2009, досадашњи трошкови САД у овим ратовима износили су око 950 милијарди америчких долара: рат у Авганистану (однедавно “преливлен” у Пакистан, отуда се ова ратна зона назива Авпак) око 240 милијарди, рат у Ираку око 710 милијарди.

3.5. Следствено, војно-обавештајни комплекс САД који се дуж осе од око 50 километара протеже од Урошевца и војне базе Бондстил на Косову и Метохији до аеродрома Петровац, војног полигона Криволак и самог Скопља у Македонији, поред своје примарне стратешке улоге унутар империјалног система САД од преко 1.000 војних база и постројења широм света, има такође стратешки задатак да осигура и пуну контролу над економским потенцијалом тог окупираног подручја. Финансијски еквивалент овог потенцијала јесте оних 1.100 милијарди америчких долара непосредне и посредне штете нанете Србији у вези догађаја од 17. фебруара 2008. Разуме се, увећан за непознати износ посредне и непосредне штете нанете Македонији у рату 2001. Ова изванредно велика средства довољна су не само да се покрију сви досадашњи трошкови ратова које САД воде у Авганистану, Пакистану и

Ираку, него су довољна и за још најмање две наредне године америчког ратовања у Централној Азији.

3.6. Акт агресије и демонстрација грубе силе од 17. фебруара 2008, резултат је веома дуго и добро планиране, организоване и пажљиво вођене операције САД и њених савезника из НАТО и ЕУ. Реч је о операцији чија “предисторија” сеже у 1972. Њен континуитет може се веома добро реконструисати од марта 1981. до данас. Сам савез САД - НАТО - ЕУ почива на стратешкој сагласности и заједничким корпоративним интересима унутар самопроглашене и неформалне тзв. “коалиције вољних”: САД, Уједињено краљевство, СР Немачка, Француска, Италија.

3.7. Брутална војна сила, укључујући и нуклеарно оружје, сви расположиви капацитети обавештајних агенција и тајне дипломатије, психолошких операција, ратне пропаганде и субверзије, сви инструменти политичких, економских, психолошких и моралних притисака и уцена, били су средства која је тзв. “коалиција вољних” и њен војни, политички и корпоративни савез, формално и неформално предвођен и управљан из Вашингтона, употребио и употребљава – доследно у складу са прокламованим ратним циљевима из новембра 1991 – у овој операцији разбијања и сламања Србије. Истовремено, ова операција јесте најпогоднији инструмент који тзв. “коалиција вољних” и њен војни, политички и корпоративни савез користи у послу суспендовања и рушења свих института на којима од 1945. почива систем Уједињених нација и поредак савременог међународног права уопште.

3.8. Године 1999. цинично класификована као “хуманитарна војна интервенција”, операција разбијања и сламања Србије и данас се пропагира као идеални случај “доброг рата”. Примајући Нобелову награду за мир, у говору који одржао у Ослу на дан 11. децембра 2009, ову пропагандну легенду о врлинама “доброг рата”, навео је као аргуменат у прилог своје политике текућих “хуманитарних војних интервенција” (Ирак, Авганистан, Пакистан, друго) и Барак Хусеин Обама, актуелни председник САД.

4.

4.1. Имамо ли све ово у виду, имамо ли посебно на уму јавно декларисани ратни циљ из 1991, као и све оно што је по-

стигнуто у остваривању тог циља, онда је логично што 35 година од када је дуги талас кризе недвосмислено и неповратно демонстрирао свој потенцијал, дакле од 1974, ни један од индикатора на основу којих се оцењује стање неког друштва и његови изгледи за будућност, у случају Србије није, нити може бити другачији него негативан. Довољно пластично, ово драматично стање чињеница илуструје бруто домаћи производ Србије (БДП) који је (и) у 2009. износио 65% БДП Србије из 1989. Другим речима, БДН Србије у 2009. отприлике је исти као што је био 1971- 1974, дакле на самом почетку кризе. Према пројекцијама, Србија може достићи БНП из 1989, односно из 1971- 1974, за 20 година, дакле око 2030, и то под претпоставком идеалних услова који би током овог двадесетогодишњег периода омогућавали стопу раста БДП од најмање 5% на годишњем нивоу. Такви идеални услови мало су вероватни. Србија је, дакле, суочена са чињеницом да је њен безмало шездесетогодишњи развојни потенцијал (од 1971 -1974. до 2030) практично поништен.

4.2. Логично је, стога и разумљиво, што се под овим општим условима рата и ратне политике која се води против Србије, сви посебни стратешки сектори српске државе и друштва и 2009. такође налазе у дубокој кризи, а неки од њих и у потпуном расулу. Током деценија кризе, систематски су уништавани, а најзад и уништени, сви они капацитети (морални, индустријски, развојни, технолошки, инфраструктурни, научни, образовни, универзитетски, одбрамбени, финансијски, пољопривредни...), мукотрпно грађени током 20. века, на којима је Србија заснивала своју компаративну предност. Истовремено, ни једна од оне *четири генерације моћи* која је у овом периоду била или је данас на власти (генерација 1968–1974 – 1984; генерација 1984 – 1987; генерација 1987 – 2000; генерација 2000 –), није Србији и српском друштву понудила истински нову, иновативну и продуктивну стратегију друштвеног развоја примерену измењеним историјским околностима, нити је таква стратегија уопште дефинисана.

4.3. Отуда је оно што се *данас* назива економским системом Републике Србије само један гротескни “постмодернистички” конструкт склепан од руинираних остатака економије из седамдесетих година 20 века, тог последњег великог инвестиционог циклуса који памтимо, од тзв. неоли-

бералне “доктрине шока”, “дерегулације” и “приватизације”, од опсена службене пропаганде о светлој будућности “евро-атлантски интегрисане” Србије која ће доћи онда када Србија “испуни све услове” и, најзад, од вулгарних лажи. Сваки српски град, свака варошица и свако село претворени су данас у тужне “изложбене” просторе за ову гротескну “постмодернистичку” конструкцију и њене бројне “споменике” великих успеха деиндустријализације, деурбанизације, деаграризације, демодернизације, депопулације, девастације и деморализације Србије. *Једина стварна функција овог гротескног “постмодернистичког” конструкта јесте да у Србији осигура оптималне услове за највећи у историји пренос друштвеног богатства, моћи и власти у приватно власништво малог броја приватних особа из земље и иностранства.*

4.4. Овај највећи историјски трансфер друштвеног богатства, моћи и власти у приватно власништво локалних кандидата за чланство у ексклузивном клубу *светског савеза моћи* (српски политичари и пропагандисти, трговци, банкарски и финансијски шпекуланти, забављачи и власници медија, рентијери, земљопоседници и други новопечени богаташи недефинисаних професија, као локални “агенти” *светског савеза моћи* на самој његовој маргини), изводи се (и) у Србији по веома једноставном обрасцу. Наиме, од почетка деведесетих стидљиво, а од 2000–2001. системски и методично, са много полета и под чврстим међународним надзором САД, ЕУ, Светске банке и Међународног монетарног фонда, државна администрација (и) у Србији игра улогу оног веселог *Супер Хика* из стрип–серијала *Алан Форд* – немилице одузима од сиромашних да буду још сиромашнији и великодушно поклања богатима да буду још богатији. Тако се успоставља идеални поредак намењен (и) Србији. О том идеалном поретку у Србији се истина јавно не говори, али су зато на његовој изградњи ангажовани сва средства. Идеални поредак који је намењен (и) Србији јесте *корпоративни поредак*.

5.

5.1. Из оптике актуелног администрирања текућом кризом банкарског и финансијског сектора широм света, а нарочито у САД и ЕУ, тај поредак се данас критикује као *капиталистички социјализам* – социјализам за богате и ка-

питализам за сиромашне, приватизација профита и социјализација губитака. Исто тако, има и оних који сматрају да смо много ближи истини о стварним својствима једног таквог система уколико га именујемо као *либерални фашизам* (Јохан Голдберг). Како било да било, два историјска облика овог поретка већ су виђена на великој сцени светских послова – *средњовјековни корпоративизам* од 12. до 15. века, *италијански корпоративизам*, познатији као *фашизам*, у првој половини 20. века.

5.2. Да је *корпоративни поредак* један од могућих исхода светске историјске кризе било је јасно на самом њеном почетку, током прве половине седамдесетих година 20. века. Тада су, наиме, покренута два паралелна тока. Са једне стране био је покренут процес еродирања, урушавања и фрагментације ауторитета традиционалне државе, њеног суверенитета и политичке моћи уопште. Истовремено, са друге стране, покренут је процес хоризонталне и вертикалне редистрибуције и трансфера ове фрагментисане моћи на друге носиоце унутар појединачних држава, као и процес конституисања нових структура над-државне моћи на светском нивоу – транснационалне корпорације, регионалне политичке организације, приватне војне и безбедносне корпорације, регионални парадржавни ентитети са њиховим владама, светски верски покрети, мегаполиси као градови-државе, најзад, на сцени историје поново рехабилитована империја и империјална моћ.

5.3. Није требало чекати дуго па да се повуче паралела између овог савременог феномена и њему аналогне појаве која је већ виђена током историје. Аналогна, у историји већ виђена појава истовременог фрагментисања политичке моћи на једном, а њене централизације на неком другом, хоризонталном или вертикалном нивоу, откривена је у хијерархијској структури политичке моћи европског средњег века. Реч је о богатству нестабилних облика фрагментисаног феудалног суверенитета које унутар властитих граница као граница самог света, у један уређени светски поредак интегришу, а затим и гарантују њихове међусобне релације, права и обавезе, она два истовремено конкурентска и партнерска империјална ауторитета, царство и папство.

5.4. Паралела између савременог и феудалног облика истовременог фрагментисања политичке моћи на једном и њене централизације на неком другом, хоризонтално и вертикално измештеном нивоу, појавила се већ 1974. године. Био је то појам *рефеудализација друштва* који се артикулисао у готово идеалним лабораторијским условима за посматрање и анализу главних тенденција светске историје у том часу. Као интегрисани свет у малом, ове услове обезбедила је тадашња Југославија у пролеће 1974, када је у тој земљи на снагу ступио нови Устав, а она следствено била трансформисана у прву федерацију *новог медијеализма* – како ће ова појава повратка у већ виђену историјску прошлост бити назван три године касније. Појам *рефеудализација друштва* био је од 1974. па до краја осамдесетих година 20. века, у тадашњој југословенској и српској друштвеној науци, чак и у практичној политици, коришћен за именовање процеса фрагментације политичке моћи, системски индукованог конфликта између различитих нивоа суверенитета и консеквентног урушавања једног таквог поретка. Упозорења о опасним импликацијама овог конституционалног модела и тока догађаја који је он покренуо, остала су без икаквог практичног одјека све до 1981–1990. и његовог логичног краја. Тај процес истовремене фрагментације и нове централизације политичке моћи под другачијим претпоставкама и на другом нивоу, Хедли Бул је 1977, у књизи *Анархично друштво – Anarchical Society* назвао *new medievalism*, *нови медијеализам*, *ново средњовековље*.

5.5. У години када се југословенска федерација као прва, а до данас и једина, федерација *новог медијеализма* фактички распала – и можда управо због тога – појавио се и први светски социјални и политички манифест *новог медијеализма*. То је енциклика *Centesimus Annus – Година стота* коју је папе Јована Павла II обнародовао 1. маја 1991, на стогодишњицу енциклике *Rerum Novarum – О новим стварима*. *Права и дужности капитала и рада*, папе Лава XIII из 1891. Уместо капитализма и социјализма које је свет упознао током 19. и 20. века, папа Јована Павла II у *Centesimus Annus* позива на изградњу *корпоративизма* и следствено успостављање *светског корпоративног поретка* за наредних стотину година. Као што је већ речено, у новембру 1991, Ватикан је објавио и своју пројекцију о Србији која треба да буде враће-

на у 1878. Високи идеали *новог медиевализма* и *новог корпоративизма* из манифеста *Centesimus Annus* јасно се рефлектују у тој пројекцији.

5.6. Да се међународни поредак развија у правцу *нео-медиевалног система*, “*neo-medieval*” system, односно *нео-средњовековног система*, који је, такође, и више него добро дошла могућност за реконфигурацију светске моћи и рехабилитацију концепта империје, доказује и Ентони Кларк Арент у *Legal Rules and International Society – Правила легалности и међународно друштво* из 1999. Други данашњи идеолози и заступници *система новог средњовековља*, односно *рефеудализације света*, овај процес историјског тока уназад заговарају као доктрину *корпоративизма новог средњовековља*, као доктрину *новог медиевализма*, а нарочито као доктрину *новог европског медиевализма*, *new european medievalism*. Унутар ове доктрине улогу империје на себе преузима Европска унија. Рехабилитација улоге империје као носиоца и гаранта идеално уређеног светског поретка овде има централну улогу. Премда се позивају и на Хедлија Була и његово *Анархично друштво*, ипак, када се мало боље погледа, сви ови идеолози примарно су заинтересовани за даљу оперативну “разраду”, пропагирање и ширење социјалне и политичке доктрине *манифеста новог корпоративизма*, енциклике *Centesimus Annus – Година стота* папе Јована Павла II из 1991.

5.7. Разуме се, не мисле сви да *корпоративизам новог средњовековља*, односно *светски корпоративни поредак*, представља продуктивно решење за светску историјску кризу. Напротив. На основу анализе бројних чинилаца који су 1973–1974. покренули историјску демисију светског система, Фернан Бродел је у једном од својих класичних дела (*Civilisation matérielle, Economie et Capitalisme XVe–XVIIIe Siècle – Материјална цивилизација: Економија и капитализам 15–18. века*, I–III, 1979) закључио следеће: “Двострук или једностран, преокрет из 1973–1974. отворио је *пут дугог назадовања*. Онима који су преживели кризу из 1929–1930. остао је у сећању један неочекивани ураган, без претходног наговештаја, и релативно кратак. Садашња *криза*, која нас не напушта, злослутнија је, као да није успела да покаже своје право лице, да пронађе своје име и модел који би је објаснио и нас

разуверио; то није ураган, то више личи на поплаву с лаганим и безнадежним порастом воде, или на небо непрекидно прекривено оловним облацима. *Сви темељи привредног живота, све садашње и прошле поуке искуства, доведени су у питање.*” (подвл. Љ.К.) Слично становиште заступа и Волерстин када разматра “опадање моћи државних структура свугде у свету... растућу несигурност и пораст ад хок одбрамбених структура”, и закључује да тај процес, ако се на њега гледа “аналитички”, значи “повратак у феудализам”.

5.8. У случају Србије, Броделов “пут дугог назадовања” и Волерстинов “повратак у феудализам”, нарочито се добро могу документовати уколико поближе осветлимо највећи у историји трансфер овдашњег друштвеног богатства у приватно власништво малог броја приватних особа. Већ је речено да ова приватизација друштвеног богатства представља главни инструмент за успостављање *корпоративног поретка* као идеалног поретка који је намењен Србији. То практично значи да се највећа у историји приватизација друштвеног богатства, моћи и власти, и овде у Србији, одвија у прилог не више од 1% и на штету преосталих 99% њених грађана.

5.9. Јер, да би се остварио високи идеал Србији намењеног корпоративног поретка, а то је социјализма за богате и капитализма за сиромашне, неопходно је да се обезбеди главни претходни услов за конституисање и одрживост оног ексклузивног клуба на чије се малобројне чланове преноси друштвено богатство, моћ и власт. Овај главни претходни услов јесте одржавање и подстицање раста високе стопе сиромаштва и опште економске угрожености. Не треба да нас чуди што се српска држава показала као веома успешна у овом послу социјалног инжењеринга. Уосталом, она је своје стварне капацитете и завидну ефикасност уверљиво и демонстрирала само у овом доследном спровођењу стратегије државне производње корпоративне моћи. Ово стога, што је (и) српска држава данас у рукама оних који оперативно спроводе највећу у историји приватизацију друштвеног богатства, моћи и власти. Тај деликатни посао на изградњи корпоративног друштва, далеко је одмакао.

6.

6.1. Током 2009, број запослених опао је у односу на 2001. за преко 173.000. Према службеној статистици, у 2009. без посла је било око 730.000 људи. Другим речима, стопа незапослености у Србији достигла је 2009. око 38%. Овде је занимљиво то што стопа незапослености од око 38% сугерише да је у 2009. готово достигнут један од стратешких циљева Србије из 2005. Наиме, достизање запосленост од 67% укупног радно способног становништва у 2010, српска Влада и њено надлежно Министарство рада, запошљавања и социјалне политике прогласили су као свој главни циљ у *Националној стратегији запошљавања 2005–2010* (sic!). Међутим, стратешки циљ од 67% запослених, односно 33% незапослених, који су српска Влада и њено надлежно министарство пројектовали за 2010, далеко је од тога да буде остварен у тој, али и наредним годинама. Разлог је број стварно незапослених у 2009. Он је, наиме, знатно већи уколико онима којима службена статистика признаје тај статус прикључимо и оне статистички запослене који месецима, у неким случајевима чак и годинама, за свој рад не примају никакву надокнаду. Додамо ли свему полузапослене, као и запослене у тзв. “сивој економији”, онда основано можемо претпоставити да укупан број стварно незапослених у Србији 2009. није мањи од 50% укупног радно активног становништва.

6.2. Наравно, сви посебни подсистеми друштвене репродукције – одбрана и безбедност уопште, енергетика и енергетска безбедност, наука, нарочито истраживања и развој, универзитет, основно, средњошколско и друго образовање, пољопривреда, култура и уметност, све гране индустрије, правосуђе, финансијски сектор и банкарство, транспорт и комуникације, просторно планирање, социјална политика, здравствена заштита, популациона политика и друго – такође су захваћени дубоком кризом. Неки од ових посебних подсистема сасвим су *дисфункционални* и налазе се у потпуном расулу.

6.3. Зато и није изненађење чињеница да је према службеним, али не и сасвим прецизним подацима, у Србији 2009. године 9,2% становништва живело испод границе сиромаштва (са мање од 8.360 динара по домаћинству месечно), 220

дакле у крајњој беди, док је укупан број сиромашних службено процењен – што значи веома уздржано и конзервативно – на око 700.000 људи (од тога 300.000 деце). То је око 20% укупне популације.

6.4. Разуме се, на путу изградње корпоративног поретка као капиталистичког социјализма, највећи у историји трансфер друштвеног богатства у приватне руке одвија се као једна веома дискретна операција, сасвим далеко од очију јавности. Следствено, јавности није познат статистички проценат и унутрашња структура, укључујући овде и биографије, оних којима је држава Србија као весели *Супер Хик*, дакле под више него изванредно повољним условима, омогућила да ово богатство присвоје као приватно власништво. Међутим, ова неповољност не спречава нас да видимо како се и ова државна производња корпоративне моћи, без обзира на ексцентричност једне такве операције, налази у интерактивном, веома “уравнотеженом” односу са масовном незапосленошћу, крајњом бедом и раширеним сиромаштвом.

6.5. Образац државне производње корпоративне моћи прилично је једноставан. Концентрација претежног дела друштвеног богатства, што такође значи моћи и власти, у статистички малом и све мањем делу популације, могућа је само под претпоставком да је у сталном порасту броју оних који живе у беди, сиромаштву, или су без посла. Зато на основу познатих параметара о беди, сиромаштву и незапослености, као и на основу увида у компаративне показатеље, можемо изнети основану претпоставку, прилично умерену уосталом, да проценат оних који су приватизовали претежан део друштвеног богатства, моћи и власти не прелази 1% од укупног броја становника.

6.6. Има ли се у виду да је према последњем попису становништва из 2002, у Србији (са изузетком Косова и Метохије, где није било могуће спровести попис) живело 7,893.125 становника по старој методологији, односно 7.498.125 становника по новој методологији, онда то значи да у првом случају 78.931, а у другом 74.980 становника сачињавају 1% оних који су приватизовали претежан део друштвеног богатства, моћи и власти. У тој групи, број власника богатстава која се мере стотинама милиона евра нумерички је потпуно занемарљив, и вероватно није већи од 100.

6.7. Између ова два “чиста” случаја социјалне стратификације, између 20% најсиромашнијих и 1% најбогатијих (међу којима је и не више од 100 заиста најбогатијих), “сместено” је све остало, преосталих 79% грађана Србије од којих претежан број – не мање од 80% тог броја – такође живи у условима вишегодишње социјалне и економске нестабилности, несигурности, неизвесности и оскудице.

7.

7.1. Унутар таквог социјалног амбијента сасвим је природно што данас уместо јавност уопште, и политичке јавности посебно, имамо *таблоидну јавност* и *корпоративну политику*, једну баналну, заглупљујућу, примитивно агресивну и апсолутно контролисану сцену вулгарне политичке пропаганде којом као манипулисани манипулатори манипулишу партијске олигархије у савезу са корпоративним капиталом и својим међународним надзорницима. Исто тако, сасвим је логично и стога разумљиво и то да се под овим претпоставкама Србија обликује у папирнату пропагандну симулацију, у разуздани забавни парк и циновски тржни центар под ведрим небом за бесловесно, дивље, разуме се сиромашно, али зато весело и доброћудно домородачко становништво и доконе намернике из белог света жељне јефтине егзотичне забаве за једну ноћ.

7.2. Планетарни поредак “успона безначајности” о коме је писао Корнелијус Касториадис (“... распад се види посвуда, поглавито у нестајању значења, у готово потпуном ишчежњу вриједности...”), јесте и у случају Србије једини стварни социјални, морални, културни и *антрополошки* учинак наше тридесетпетогодишње кризе. Као и свугде у свету, тако и овде у Србији, главни локални носиоци и гаранتي овдашњег поретка “успона безначајности” јесу они весели, безбрижни, некомпетентни и на различите начине корумпирани и уцењени припадници *четири генерације моћи* (генерација 1968–1974 – 1984; генерација 1984 – 1987; генерација 1987 – 2000; генерација 2000 –) са врха овдашње социјалне пирамиде. Реч је о онима који су током протеклих 35 година кризе прво само управљали укупним друштвеним богатством, а од 2000–2001. увелико и раде на системском спровођењу и обезбеђивању у историји највећег преноса укупног друштвеног

богатства, моћи и власти у руке малог броја приватних особа из земље и иностранства.

7.3. Следствено, није познато да је било ко од припадника ове *четири генерације моћи*, без обзира на њихове међусобне идеолошке, интересне или само генерацијске спорове и сукобе, током читавог периода од 35 година, уопште користио појам *криза* за именовање стварног стања социјалних чињеница. Познато је, међутим, то да су без обзира на крупне међусобне разлике, припадници све ове *четири генерације моћи*, кад год су били у прилици, а то значи током читавог периода тридесетпетогодишње кризе, предузимали све чиме су располагали или да онемогуће, или да на различите начине дискредитују и неутралишу, или да у складу са својим тренутним интересима преусмере сваку јавну критичку расправу о кризи, њеним коренима и могућностима да се из ње изађе. Систематско пропагирање илузије о најбољем од свих светова и ширење оптимизма без икаквог покрића у стварном животу, такође је нешто што су као инструменте владања подједнако успешно користили и користе припадници све ове *четири генерације моћи*.

7.4. Постоји уверење, веома распрострањено уосталом, да је наша историјска криза такође и наш ексклузивни, локални “производ”, да смо за све што нам се у историји догодило, па тако и за кризу одговорни сами, као народ и као грађани, дакле *колективно*. Корени ове колективне одговорности откривени су у српском “националном менталитету”, односно антрополошким својствима Срба као народа и као нације – колективна заосталост, неспособност, лењост, глупост, корумпираност, лаковерност, морални пад, погрешне одлуке које су доношене у свим преломним тренуцима историје... Исто тако, постоји и мишљење да су за кризу и њене размере *једино* одговорни овдашњи припадници оне *четири генерације моћи* током протеклих 35 година. Иако оба ова *парцијална* увида садрже извесне делове истине, јасно је да никако не представљају пуну истину о проблему са којим смо суочени.

7.5. Уколико, наиме, ове *парцијалне* увиде прогласимо за целу истину, а онда их понудимо и као једине одговоре на питање о *примарним* узроцима кризе, онда се не постиже ништа друго него се демонстрирају комплексне психолошке,

моралне и социјалне последице поодмаклог процеса *идентификације са агресором*. Реч је о пристајању на парцијалну, редуковану, најзад и первертирану рецепцију стварности и свесно игнорисање доступних, а нарочито непријатних чињеница. Тада за агресију није одговоран агресор, него онај ко је жртва агресије. Овај облик индивидуалне и социјалне дезоријентације у новије време назива се *пунктуална дезоријентација*.

7.6. Доступне чињенице, међутим, веома уверљиво показују да су *примарни узроци* кризе са којом имамо посла много сложенији него што се то види на први поглед, на површини и унутар хоризонта локалних догађаја. Погледамо ли мало боље око себе, уз услов да смо стекли имунитет на процес идентификације са агресором, да смо избегли заводљиве замке “пунктуалне дезоријентације” и да нас није корумпирао владајући поредак “успона безначајности”, онда јасно видимо да наше тридесетпетогодишње “стање” перманентне кризе није никакво ексклузивно својство ни Србије као државе, ни Срба као народа и као грађана. Видимо, наиме, да је наше “стање” перманентне кризе један посебан облик, историјски свакако специфичан облик, у коме се у нашим локалним условима, као што је то већ речено, манифестује текућа *историјска демисија светског система*. Зато је (и) наша криза, као локални облик *транзиционе кризе света*, последица кумулативног деловања екстремно комплексног скупа историјских чинилаца. И зато криза има *тотални* карактер и безбројно много облика који се пуном снагом манифестују у случају сваког појединца, сваке социјалне групе и на свим нивоима друштвене организације и репродукције.

8.

8.1. Актуелну кризу света, па следствено и сваку локалну кризу, разуме се и српску, покренуо је, пресудно утиче на њену динамику, ток и исход, онај тако редак *преокрет* у историји као што је то “тренутак” у коме је неповратно покренута *историјска демисија светског система*. Чињенице, наиме, недвосмислено потврђују да се од 1971–1974, светско и свако појединачно локално друштво налази у “стању” *историјске демисије светског (капиталистичког) система*, односно у оном “стању” у коме је извесно једино то да је раз-

лагање и урушавање самог светског система процес који се не може зауставити. То значи да се пред очима савременика неповратно урушава поредак репродукције моћи, власти и богатства, који је био основ и оквир света и светских послова за протеклих 500 година.

8.2. Реч је о последњој секвенци “животног” циклуса сваког, па тако и овог самоорганизујућег историјског система – систем се рађа, расте, постиже своју идеалну равнотежу, свој еквилибријум, потом се равнотежа нарушава, систем неповратно запада у “стање” бифуркације и кризе, најзад и нестаје, а на сцени се конфигурише неки нови систем. *Перманентна тридесетпетогодишња криза свих манифестованих облика, свих установа и свих базичних структура света у коме живимо, укључујући овде и антрополошку кризу самог човека, ово неповратно разлагање и урушавање система, јесте основно својство нашег “тренутка” светске историје.*

8.3. У досадашњој историји човечанства постоје свега неколико догађаја који се по својим последицама могу мерити са догађајем чији смо актери и савременици:

- криза 12. миленијума пре нашег времена која је омогућила *неолитску револуцију и њену аграрну цивилизацију*;
- криза 14–16 века која је омогућила *савремени свет* у коме смо живели и још увек живимо током протеклих 500 година.

8.4. Равнотежа светског историјског система какав смо познавали протеклих 500 година неповратно је нарушена у “тренутку” омеђеном 1968. и 1974. годином. Савремени свет који се на сцени историје структурирао током “дугог 16. века” (1440–1630), закорачио је тада, у “тренутку” омеђеном 1968. и 1974, према “дугом 21. веку” (по аналогiji са “дугим 16. веком”, “дуго 21. век” јесте период системске транзиције од око 1974. до око 2050) у коме ће сâм нестати, док ће неки нови свет, не нужно и бољи свет, “заузети” његово место. “Светска револуција” 1968, “Никсонов шок” од 15. августа 1971, који је срушио међународни финансијски систем Бретон Вудс успостављен после 1945, као и “велики нафтни шок” из 1973–1974, три су догађаја која су непосредно иницирала и трајно обележила овај непоновљиви “тренутак” историјског *преокрета*.

8.5. Другим речима, између 1968. и 1974, структурална нестабилност и непредвидљивост *хаоса* захватила је светски систем и постала његово главно својство. *Једино што је још извесно и предвидљиво у том стању хаоса јесте то да је светски систем ушао у простор своје историјске демисије, у последњи циклус своје последње кризе.* Све оно што је урушени систем сачињавало сада се “слободно” трансформише, настоји да се организује и да се у догледној будућности стабилизује као неки нови систем.

8.6. Епохална, и следствено универзална транзициона и трансформациона криза захватила је не само све појавне и сваком видљиве облике светског система на глобалном и сваком локалном нивоу, него и његов добро скривени и невидљиви унутрашњи склоп. Колапс свих системских идеологија на којима се од 1945. темељио последњи циклус релативне равнотеже светског система одиграо се симултано, за мање од двадесет година.

Између 1973–1974. и 1989–1990. догодио се:

- *колапс кензијанског капитализма,*
- *колапс национално-ослободилачких покрета,*
- *колапс социјализма.*

Истовремено, идеолошки и концептуални простор који је остао испражњен постепено је испуњавао, а од 1989–1990. и потпуно испунио:

- *корпоративни поредак.*

9.

9.1. Период у коме је отпочела ова замена идеолошких и концептуалних матрица светског система манифестовао се у нашим условима као почетна секвенца наше локалне кризе чија је периодизација представљена раније. За светски систем, овај период од 1968–1974. до 1980, такође је почетна секвенца његове властите, у овом случају *светске кризе.* У оба случаја, и на светском и на локалном нивоу, као одговор на изазов “светске револуције” 1968, систем је тада деловао унутар идентичног полазног концепта – настојао је да применом свих инструмената који су му на располагању поврати поремећену равнотежу, да се поново стабилизује и да пређашње стање конзервира. У оба случаја, конзервација система водила је у његову декаденцију и урушавање.

9.2. У таквом амбијенту, широм глобуса отпочело је трагање за моделом који би омогућио најоптималније окви-ре и инструменте за управљање светском кризом. Сви и да-нас актуелни одговори на изазове пред којима се тада нашло и пред којима се и данас налази свако локално друштво и читав свет, били су понуђени човечанству или су почели да се кристалишу у овим догађајима на самом почетку светске транзиционе кризе. Вашингтон – главни град САД, Москва – главни град тадашњег СССР-а и Београд – главни град та-дашње СФРЈ, били су такође и центри у којима су профили-сана три главне, разуме се оштро супротстављене стратегије управљања кризом.

9.3. Од 1971–1974 па све до 1989–1990, протагонисти ове три стратегије интензивно су одмеравали своје снаге као у правом рату. Разуме се, они који су и тада контролисали и поседовали претежан део светског богатства и моћи, били су у огромној предности. Веома упечатљиво, у пољу дога-ђајне историје, ово стање чињеница нарочито трајно обеле-жили су: “светска револуција” 1968; “Никсонов шок” од 15. августа 1971; “велики нафтни шок” из 1973–1974, војни пуч против легалне и легитимне владе Чилеа који су обавештај-не агенције и корпорације САД, уз оперативну асистенцију врха чилеанске армије, извршиле 11. септембра 1973; годи-на 1978. као “година три папе” (Павле VI умро је 6. августа; 26. августа наследио га је Јован Павле I, који је умро већ 28. септембра, изненада и под прилично нејасним околностима на које сенку баца нарочито скандал са ватиканском Амбро-зијанском банком; њега је 16. октобра наследио пољски кар-динал Карол Јозеф Војтила који је као папа Јован Павле II, на столици св. Петра остао све до 2. априла 2005); Маргарет Тачер која је 4. мај 1979. постала премијер УК, да би са својом неолибералном политиком “тачеризма” на дужности остала све до 28. новембра 1990; смрт и сахрана Јосипа Броза Ти-та, председника СФРЈ, као последњи догађај светског порет-ка успостављеног после Другог светског рата, 4–9. маја 1980; Роналд Реган који је преузео дужност 33. председника САД на дан 20. јануара 1981, и са својом неолибералном полити-ком “реганомике” остао на дужности све до 20. јануара 1989; иновирање традиционалног стратешког савеза САД–УК, ко-ји ће доминирати светским пословима од 1980–1981, па све

до краја прве деценије 21. века; смрт Леонида Брежњева, генералног секретара КП СССР и првог човека те земље, 10. новембра 1981; Јуриј Андропов, који је на положају генералног секретара КП СССР наследио Л. Брежњева, умро је 9. фебруара 1984; Константин Черњенко, који је на положају генералног секретара КП СССР наследио Андропова, умро је 10. марта 1985; положај генералног секретара КП СССР преузео је 11. марта 1985. Михаил Горбачов, који ће поднети оставку на дужност првог и последњег председника СССР 25. децембра 1991, у тренутку када је СССР престао да постоји.

9.4. За разумевање унутрашње логике таквог развоја догађаја, треба имати у виду да је централни интерес иновираниог англоамеричког савеза “тачеризма” и “реганомике” био и остао да у времену турбулентних промена светског друштва, по сваку цену, сачува своје место на самом врху планетарне пирамиде моћи и да ово стање конзервирања представе човечанству као *нови светски поредак*. То лепо илуструје (и) онај пројекат о *кризи демократије* који је од априла 1974. до маја 1975, у Трилатералној комисији координирао њен тадашњи директор Збигњев Бжежински. Извештаје тројице на том пројекту ангажованих експерата – Мишел Крозије, Семјуел П. Хантингтон, Јохи Ватануки – Трилатерална комисија објавила је у мају 1975. под насловом *The Crisis of Democracy. Report on the Governability of Democracies to the Trilateral Commission – Криза демократије. Извештај о способности управљања демократијама за Трилатералну комисију*. Био је то поглед на кризу са становишта интереса либерално-демократске фракције америчке “елите моћи” (како је Рајт Милс још 1956. назвао владајући савез моћи корпоративне, политичке, медијске и војне “аристократије” у САД), или америчког “савеза елита” (ако се ослонимо на модел савеза моћи који је на примеру Немачке развио Фриц Фишер), односно поглед на кризу из самог средишта “англоамеричког естаблишментна” (како је Керол Квигли дефинисао савез моћи владајућих класа УК и САД, као и традицију тог савеза у 19. и 20. веку).

9.5. Како било да било, прво је стратегија *новог међународног економског поретка* (чији се центар налазио у Београду) била је неутралисана и предата историјском забораву 1980, а стратегија *новог светског поретка*, са Тачер–Регановом конзервативном револуцијом, неолибералном економијом

и корпоративним друштвом могла је да се размахне у “светом рату” против СССР-а као “империје зла” и за апсолутну доминацију светом. Покушај Михаила Сергејевича Горбачова да овај ток догађаја преусмери 1989. године, на самом историјском крају СССР-а, показао се као сасвим неуверљив, неделотворан и неуспешан. Најзад, после самораспуштања комунистичких режима у Источној Европи и СССР и прокламације о крају тзв. *хладног рата* 1989–1990, читав свет биће за само неколико година интегрисан под претпоставкама *конзервативне револуције*, *њене неолибералне економије* и *њиховог новог светског поретка*.

На велику сцену историје ступио је корпоративни поредак са својим империјализамом.

9.6. Са *неолибералном економијом* коју је прогласио за супститут милитаристичке идеје спаса и неолибералном прокламацијом *краја историје*, овај *корпоративни империјализам* преузео је на себе да сагради један “нови свет” на читавом простору који је, запосео после колапса традиционалних системских идеологија. Међутим, ова изградња једног “новог света”, без обзира на високе идеале у име којих се одвијала и још увек се одвија (демократија, људска права, слободно светско тржиште), уосталом као и све друге *“операције лажних застава”* – *“false flag operations”* у историји, није могла сакрити очигледну чињеницу да алтернатива коју је *корпоративни империјализам* понудио човечанству јесте све друго, али не и алтернатива за дубоку структуралну кризу светског система.

9.7. Као *програм империјалног спаса*, тај “нови свет” само је додатно убрзао ауто-деструктивну динамику светског система на измаку. Ово стога, што је *једини* стварни циљ *програма империјалног спаса* и “новог света” изграђеног на тим претпоставкама био и остао безнадежно баналан – да за спаси, заштити, учврсти и глобализује самог себе, *сâм програм империјалног спаса* и његове протагонисте.

Милитаризација светских и унутрашњих послова као “*меки*” *светски рат под идеолошком заставом неолиберализма* – концепт R2P (енгл. *responsability to protect*, одговорност да се заштити), “хуманитарне војне интервенције”, бескрајни “рат против тероризма”, тајне операције “лажних застава” и “стратегија тензије” – *главни је инструмент за управљање*

историјском кризом света у интересу ове самопрокламоване империјалне моћи и то без обзира на цену коју у тој ствари има да плати претежан део човечанства.

9.8. Зато у “новом свету” који се гради на таквим претпоставкама и нема ничега што у историји није већ виђено. “Нови свет” *корпоративног империјализма*, јесте рециклирани облик историјски познатог и већ виђеног система за управљање светским пословима у циљу задовољавања интереса олигархије која настоји да се успостави као неприкосновени империјални ауторитет за читав свет. У овом случају, то је *савез моћи* који је после 1945. успоставио и учврстио своју доминацију над САД и најближим савезницима те земље, а већ 35 година интензивно чини све да освоји читав свет и учврсти своју глобалну доминацију. Тај *савез моћи* већ је поменут – “елита моћи” (како је владајућу олигархију у САД назвао Рајт Милс), “англоамерички естаблишмент” (како је Керол Квигли дефинисао *савез моћи* владајућих олигархија УК и САД током 19. и 20. века), “савез елита” (ако се ослонимо на модел *савеза моћи* који је на примеру Немачке развио Фриц Фишер).

9.9. Међутим, испоставило се да су резултати *програма империјалног спаса* поразни не само за претежан део човечанства, него и за саме носиоце тог програма. Планетарне размере неуспеха овог англоамеричког покушаја јасно се виде током протеклих 10 година, од 1999. до 2009. Сваки од појединачних случајева *милитаризације светских и унутрашњих послова* у облику “*меког*” *светског рата* под идеолошком заставом неолиберализма то потврђује: Југославија, Србија и југословенски Балкан уопште, Блиски Исток, земље Латинске Америке, Ирак, Авганистан, Пакистан, Иран, Русија, Кина, Азија уопште, Африка, али и саме САД, и само Уједињено краљевство, и сама ЕУ. Милитаристичка стратегија корпоративног неолиберализма и његове експанзије урушила се сама у себе такође за десет година, од 1999. до 2009.

9.10. Веома документовано, ово је показао колапс светског банкарског и финансијског корпоративног система 2008–2009, индукован и инициран из самог центра америчког и светског банкарства (систем централног банкарства САД, *The Federal Reserve System*, такође познат као *Federal Reserve*, неформално *Fed*, затим и највеће међу банкама у

тој земљи, *Bank of America Corp., J. P. Morgan Chase & Company, Citigroup, Wachovia Corp, The Goldman Sachs Group, Inc., Wells Fargo & Company* и друге), а сва је прилика да ће се то још јасније видети током наредних година. Јер, колапс светског финансијског и банкарског корпоративног система 2008–2009, представља заправо случај највећег и најбржег појединачног преливања богатства, моћи и власти из јавног у приватни сектор које је икада виђено у људској историји.

10.

10.1. Разуме се, највећа приватизација богатства у историји била је, такође, спроведена по оном већ помињаном једноставном обрасцу – извршна, законодавна и судска власт у служби корпорација, одлучно и без компромиса, као Супер Хик, одузима од сиромашних да буду још сиромашнији и са бескрајно много добре воље поклања богатима да буду још богатији. Сасвим у складу са основним постулатом корпоративног поретка и његовог режима капиталистичког социјализма – приватизација профита, социјализација губитака – губици банкарског и финансијског сектора од чак 6.000 милијарди, односно 6 билијарди америчких долара (6,000.000.000.000 USD) у “контаминираним” хартијама од вредности (гзв. деривати, кредити, друго) у 2008, социјализовани су 2009. тако што је проглашено да је тај гигантски новчани балон једноставно “нестао” (!?). Истовремено, америчка држава омогућила је банкарским и другим финансијским алхемичарима који су извели овај спектакуларни експеримент да профитирају поклонивши им на име субвенција у условима кризе читавих 787 милијарди америчких долара (787,000.000.000 USD) здравог новца.

10.2. У овом нашем, најбољем од свих “нових светова”, главни услови за успех тог трансфера јесте да се сиромаштво глобализује, а да се глобално богатство приватизује од стране све мањег и мањег броја приватних особа. Оба ова услова су задовољена. На основу појединачне дневне потрошње изражене у америчким доларима (по курсу из 2005), од 6,707.000.000 људи који су настањивали Земљу 2008. године, читавих 80% или укупно 5,140.000.000 људи, живело је у условима ендемског сиромаштва и крајне беде. Према пока-

затељима Светске банке, скала глобализованог сиромаштва за 2008. изгледала је овако:

- 0,88 милијарди људи (880.000.000), или 13% светске популације, 1 USD дневно, испод линије сиромаштва;
- 1,40 милијарди људи (1.400.000.000), или 22% светске популације, 1,25 USD дневно;
- 1,72 милијарди људи (1.720.000.000), или 26% светске популације, 1,45 USD дневно;
- 2,60 милијарди људи (2.600.000.000), или 40% светске популације, 2,00 USD дневно;
- 3,14 милијарде људи (3.140.000.000) или 48% светске популације, 2,50 USD дневно;
- 5,14 милијарди људи (5.140.000.000) или 80% светске популације, 10 USD дневно.

10.3. Задржавање 80% светске популације у условима ендемског сиромаштва и крајње беде, али и подстицање даље, убрзане глобализације сиромаштва, услов је за удобан живот 20% светске популације, односно 1.567.000.000 људи. То је онај део светске популације који се у новије време назива “златна милијарда”.

10.4. У стварности, и “златна милијарда” је стратификована по истом обрасцу пирамидалне структуре као и читаво светско или свако локално друштво. Према извештају Програма за развој УН, UN Development Program, укупна појединачна богатства 225 најбогатијих појединаца на свету, износила су 1999, читавих 1.000 милијарди, односно 1 билион америчких долара (1.000.000.000.000 USD) годишње, што одговара укупном бруто националном дохотку 2,5 милијарде најсиромашнијих становника планете. Ова пропорционална неједнакост није смањена током протеклих десет година. Напротив, могла је само да порасте. У студији *Успон корпоративне глобалне моћи – The Rise of Corporate Global Power* из децембра 2000, анализа 200 највећих транснационалних корпорација показала је да су од 100 најснажнијих светских економија, чак 53 корпорације, а тек 47 државе.

10.5. Истраживање *The World Distribution of Household Wealth, Светска дистрибуција богатства по домаћинствима*, из 2006 – за које се каже да је најобимније истраживање личног богатства које је икада предузето – наводи да је у све-

ту, према подацима за 2000, било укупно 13,568.229 доларских милионера, али свега 499 доларских милијардера. Овде се такође каже и то да је 2000, од пунолетног дела светске популације (око 3,5 милијарде) свега 1% (око 35,000.000) поседовао 40% светске имовине, док је читавих 85% укупне светске имовине био у власништву свега 10% (око 350,000.000) од укупног броја пунолетних. Доња граница вредности имовине која некога квалификује за чланство у групи од 1% најбогатијих, износи 500.000 америчких долара нето, што је за 13.000 пута више од имовине просечног припадника групе од 10% оних који се налазе на дну ове лествице светског богатства по домаћинству. Да би неко био члан знатно бројније групе од 10% најбогатијих, неопходно је да поседује имовину од најмање 61.000 америчких долара нето, што је за 3.000 пута више од имовине просечног припадника групе од 10% оних са дна ове светске лествице богатства. “Златна милијарда” није само пука метафора.

10.6. Наравно, нико није нити може бити поштеђен у процесу глобализације сиромаштва. Чак ни они делови света из којих је овај след догађаја и покренут. Новембра 2009, власти САД саопштиле су да је 13,2 % становништва, односно око 40 милиона грађана те земље, класификовано међу оне који живе испод линије сиромаштва. Наводи се, истовремено, да чак 60% становника САД, живи у условима трајне економске нестабилности, због чега се свако од ових 60% становника САД у неком тренутку свог живота између 25 и 75 године, најмање годину дана налази испод линије сиромаштва. На крају 2009, *New York Times* је саопштио да 1 од сваких 8 становника САД, што значи 12,5% укупне популације, свакодневно користи бонове за храну у јавним кухињама за сиромашне. Према истраживању *Еуробарометра*, у октобру 2009, у ЕУ се испод линије сиромаштва налазило 16% укупне популације Уније, односно 80 милиона људи. Пројекције кажу да ће до 2014. број оних који у ЕУ живе испод линије сиромаштва порасти за нових 50 милиона људи.

10.7. Криза, а нарочити криза историјске демисије светског система, не може се контролисати и усмеравати тако што се додатно и свесно продубљује. Заиста, у праву је био Двајт Ајзенхауер, када је 17. јануара 1961, обраћајући се домаћој и међународној јавности последњи пут у функцији

председника САД, као највећу опасност која прети тој земљи – консеквентно и читавом свету – означио тамошњи војно-индустријски комплекс. Ајзенхауер је својим суграђанима и свом наследнику саветовао да тај гигантски октопод осамостаљеног савеза моћи неодложно расформирају, реформишу и ставе под чврсту демократску контролу. Овај савет стигао је прекасно.

10.8. Моћ осамостаљеног војно-индустријског комплекса САД из 1961. трансформисана је у данашње структуре моћи и доминације корпоративног империјализма које спроводе стратегију милитаризације светских и унутрашњих послова, воде “меки” рат за светску доминацију под идеолошком заставом неолиберализма, успостављају “нови свет” као глобални корпоративни поредак и спроводе највећу пљачку светског богатства у историји. “Нови свет” који је корпоративни империјализам наметнуо човечанству јесте темпирана бомба.

II.

11.1. Неповратно покренута пуном снагом 1971–1974, криза света која прати историјску демисију светског система још није завршена. Колико данас знамо, са високим степеном вероватноће можемо претпоставити да ће укупни потенцијал кризе света бити исцрпљен око 2050. године, наиме тек онда када се оконча овај процес историјске демисије светског система, када стари систем престане да постоји и када се на његовом месту успостави и почне да стабилизује један *нови историјски систем*. Разуме се, уколико нека контингентна одлука, неки контингентни догађај или неки скуп контингентних одлука и догађаја са глобалним последицама не онемогуће један такав исход. Основану претпоставку да ће се са високим степеном вероватноће свет стабилизovati под претпоставкама једног историјски новог, не нужно и бољег, светског система око 2050, већ током седамдесетих година 20. века изнели су Фернан Бродел и Имануел Волерстин.

11.2. Доцнија истраживања, укључујући овде и најновија истраживања феномена светског система, потврдила су Броделову и Волерстинову претпоставку из седамдесетих година. У новије време, чак су и неки од “градитеља корпоративне империје”, као што су то Хенри Кисинџер и Збигњев

Бжежински, ставили до знања да у извесном смислу деле ово мишљење о епохалним размерама светске кризе и перспективама човечанства. Следствено, са високим степеном вероватноће може се претпоставити да ће и Србија изаћи из “стања” властите историјске кризе и да ће се под претпоставкама једног историјски новог, не нужно и биљег, светског система такође стабилизovati око 2050. године. Разуме се, уколико и Србију, заједно са читавим човечанством, у томе не онемогући нека контингентна одлука, неки контингентни догађај, неки скуп контингентних одлука или догађаја са глобалним последицама.

11.2. Заиста, наша актуелна криза није обична криза. На сцени је *криза историјске демисије светског система*. Истовремено живимо на крају једног, старог и на почетку другог, историјски новог света. Наше време је (још једна) *нулта тачка историје*. Да бисмо схватили наш индивидуални и колективни положај у амбијенту ове *нулте тачке историје*, и што је још важније, да бисмо препознали наше људске изгледе за будућност, потребна нам је *велика слика света*. На располагању су нам сви инструменти неопходни да се ова *велика слика света* постави.

11.3. Зато наш амбијент *нулте тачке историје* налаже преиспитивање целокупног каталога оперативних појмова и теорија на којима почива корпоративни поредак “новог света”. Од истинске егзистенцијалне важности јесте радикално критичко преиспитивање свих структура моћи и доминације које немилице репродукују процесе пропадања и девастације човечанства и сваке од локалних заједница које га сачињавају – корпоративни империјализам, “нови свет” као светски корпоративни поредак, милитаризација светских и унутрашњих послова, “меки” светски рат за светско доминацију под идеолошком заставом неолиберализма, највећа пљачка светског богатства у историји...

11.4. У овом предузећу великог преиспитивања, целокупно знање света налази се на дохват руке. Слободни смо да тај бескрајно богати корпус употребимо, слободни смо да артикулишемо стратегију за будућност и слободни смо да у складу са тим делујемо. Ово преиспитивање увелико је у току широм света. Разуме се, у оквирима српског контролизованог и манипулативног простора *таблоидне јавности* и

корпоративне политике ово планетарно преиспитивање целокупног каталога оперативних појмова и теорија на којима почива корпоративни поредак “новог света” не наилази ни на какав одјек. Још више, унутар контролисаног и манипулативног простора српске *таблоидне јавности* и *корпоративне политике* критика корпоративног поретка “новог света” уопште и не постоји. Појава је очекивана и за саму ствар није од значаја. Сасвим у складу са изворним значењем појма *krinien*, *κρίνω* – раздвојити, разликовати, стање у коме настаје мишљење и његовим дериватом *krisis*, *κρίσις* – избор, одлука, суд, просуђивање, способност да се донесе суд, правда, а нарочито божанска правда, слободни смо да се као слободни људи и сами укључимо у то предузеће великог преиспитивања. Ово су поново “времена која искушавају људску душу”. Можда још није касно да се искључи онај сатни механизам темпиране бомбе у коју је корпоративни поредак претворио читав свет и свако локално друштво, укључујући и Србију. Међу свим местима на свету, можда је у овом часу управо Србија идеално место да се тако нешто покуша.

Литература

1. Bžežinski, Zbignjev: *Druga šansa Amerike. Tri predsjednika i kriza američke supersile* (2007), Službeni glasnik - Fakultet Bezbednosti, Beograd, 2009.
2. [Бобит, Филип] Bobitt, Philip: *The Shield of Achilles. War, Peace, and the Course of History*, Anchor Books - Random House, Inc., New York, 2003.
3. [Бродел, Фернан] Braudel, Fernand: *Materijalna civilizacija, ekonomija i kapitalizam od XV. do XVIII. Stoljeća*, I–III (1979), Naprijed, Zagreb 1992.
4. Бродел, Фернан: *Списи о историји* (1969), СКЗ, Београд, 1992.
5. Бурхард, Јакоб: *Разматрања о светској историји*, СКЗ, Београд, 1996.
6. [Волерстин, Имануел] Wallerstein, Imanuel: *Suvremeni svjetski sistem* (I, II, 1974, 1980), cekade, Zagreb 1986.
7. [Волерстин, Имануел] Valerštajn, Imanuel: *Posle liberalizma* (1995), Službeni glasnik, Beograd, 2005.

8. Galtung, Johan: *Mirnim sredstvima do mira. Mir i su-kob, razvoj i civilizacija* (1996), NVO Jugoistok XXI - Službeni glasnik, Beograd, 2009.
9. Galtung, Johan: *The Fall of the US Empire - And Then What? Succesors, Regionalization or Globalization? US Fascism or US Blossoming?*, Transcend University Press, 2009.
10. [Голдберг, Јохан] Goldberg, Johan: *Liberal Fascism. The Secret History of the Left From Mussolini to the Politics of Meaning*, Penguin Books, London... etc., 2007.
11. Dedijer, Vladimir: *Sarajevo 1914, I-II*, Prosveta, Beograd, 1978.
12. Dedijer, Vladimir: *Interesne sfere. Istorija interesnih sfera i tajne diplomatije uopšte, a posebno Jugoslavije u Drugom svetskom ratu*, Prosveta, Beograd, 1980.
13. Dedijer, Vladimir: *Vatikan i Jasenovac. Dokumenti*, Rad, Beograd, 1987.
14. Kastorijadis, Kornelijus: *Uspon beznačajnosti* (1995), Gradac, Čačak - Beograd, 1999.
15. [Квигли, Керол] Quingley, Caroll: *Tragedy and Hope. A History of The World in Our Time*, The MacMillan Company & Collier, New York - London, 1966, reprinted by GSG & Associates, San Pedro, CA, 2007.
16. [Квигли, Керол] Quingley, Caroll: *The Anglo-American Establishment. From Rhodes to Cliveden*, Books in Focus, Inc., 1981, reprinted by GSG & Associates, San Pedro, CA, 2007.
17. [Кевсон, Алан, (АК)] Cawson, Alan (AC): *Corporatism*, in *The Blackwell Encyclopaedia of Political Science*, ed. Vernon Bogdanor, Basil Blackwell Ltd, Oxford, UK, 1991, pp. 154 - 156.
18. [Клајн, Наоми] Klein, Naomi: *Doktrina šoka. Uspon kapitalizma katastrofe* (2007), V.B.Z, Zagreb, 2008.
19. Кљакић, Љубомир: *Студије будућности, 1987–2004*, Народна књига, Београд, 2005.
20. [Кондратјев, Николај Д.] Kondratieff, Nikolas D.: *The Long Waves in Economic Life*, Review of Economic Statistics, University of Harvard, XVII, 6, Nov. 1935, pp. 105–115.

21. [Купер, Роберт] Cooper, Robert: *The Breaking of Nations. Order and Chaos in Twenty-first Century*, Grove Press, New York, 2003.
22. [Маркс, Карл, Фридрих Енгелс] Marx, Karl, Fridrich Engels: *Dela*, 1–46, Institut za međunarodni radnički pokret - Prosveta, Beograd, 1968–1979.
23. [Масур, Герхард] Masur, Gerhard: *Crisis in History*, in *Dictionary of the History of Ideas*, Edited by Philip P. Weiner, Vol. 1–6, Charles Scribner's Sons, New York, 1968, 1973, Vol. 1, pp. 589–596.
24. [Милс, К. Рајт] Mills, C. Wright: *The Power Elite*, Oxford University Press, New York, 1956, http://www.thirdworldtraveler.com/Book_Excerpts/PowerElite.html.
25. *NATO Crimes in Yugoslavia. Documentary Evidence*, I–II, Federal Republic of Yugoslavia - Federal Ministry of Foreign Affairs, Belgrade, May 1999.
26. [Пејн, Томас] Paine, Thomas: *The American Crisis (1776–1783)*,
27. Fišer, Fric: *Savez elita. O kontinuitetu struktura moći u Nemačkoj 1871–1945. godine* (1979), Nolit, Beograd, 1985.
28. Čomski, Noam: *Novi militaristički humanizam. Lekcije Kosova* (2000), Filip Višnjić, Beograd, drugo izdanje, 2000.
29. [Чомски, Ноам] Chomsky, Noam: *The Corporate Take-over of U.S. Democracy*, In *These Times*, Feb. 3, 2010, <http://www.inthesetimes.com/article/5502>.
30. [Чосудовски, Мајкл] Chossudovsky, Michael: *Globalizacija bijede i Novi svjetski poredak* (2003), Prometej, Zagreb, 2008.
31. Džonston, Dajana: *Suludi krstaši. Jugoslavija, NATO i obmane Zapada* (2002), ИГАМ,

Ljubomir Kljatic

*THE CRISIS ON HISTORICAL DEMISSION OF
THE WORLD SYSTEM AND SERBIAN
CRISIS. ON MILITARIZATION OF THE
WORLD AFFAIRS AND THE WORLD
CORPORATIVE ORDER. RE-EXAMINATION.*

Summary

In this text author analyzed structural characteristics of the world transitional crisis that has been characteristic for current period of historical demission of the world (capitalistic) system. the author examined and analyzed in comparative way the characteristics of the crisis in some local cases, in this text in case of serbian society and state, but also the crisis in the world society in general. the analysis has shown that the structural characteristics of the crisis are identical in both of the abovementioned cases – privatization of social treasure that, as such, has never been noted back in history, globalization of poverty, militarization, corporative order, its empire and imperialism... in concluding part of the text the author called for a critical re-examination of ideological, institutional and structural matrix on which the world crisis order has been founded.

Key words: crisis, historical demission of the world system, four sequences of yugoslav and serbian crisis, war, politics of the war, “humanitarian military intervention”, “coalition of the willing ones”, collapes of system ideologies, “return to feudalism”, corporative order, globalization of poverty, yugoslavia, serbia, united states of america, european union, alliance of power, corporative order, new imperialism, militarization of the world affairs